

## ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΝΕΩΝ ΔΗΜΙΟΥΡΓΩΝ

### *ΔΕΛΦΙΚΕΣ ΕΟΡΤΕΣ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟ ΔΡΑΜΑ*

Δελφοί, 30 Ιουνίου-5 Ιουλίου 2017

#### **Η Κρήτη κρατεί την άκρη του νήματος**

Πάντα η Κρήτη κρατεί την άκρη του νήματος... κοιτίδα του λαμπρότατου μινωικού πολιτισμού, του πρώτου μεγάλου πολιτισμού στο χώρο της Ευρώπης και ενός από τους μεγαλύτερους της αρχαιότητας. Ο Μινωίτης δημιουργεί ζωή, τέχνη και θεούς, με κορυφαία τη Μεγάλη Θεά-Μητέρα, ντυμένη με περίτεχνα και πλούσια φορέματα, υφασμένα στον αργαλειό της Κρήτης. Τα μινωικά φορέματα, που γνωρίζουμε από τις τοιχογραφίες και τα ειδώλια, είναι μάρτυρες της επίδοσης των γυναικών στην ιερή τέχνη της υφαντικής.

Και από την άλλη οι Δελφοί, που ο μύθος θέλει την ίδρυσή τους να συνδέεται με τη χώρα του Μίνωα, αφού σύμφωνα με τον Ομηρικό ύμνο ο θεός του φωτός και του ήλιου Απόλλωνας μεταμορφωμένος σε δελφίни μετέφερε στην περιοχή Κρήτες για να ιδρύσουν και το δικό του ιερό που έμελλε να γίνει ο ομφαλός της γης.

Ο ύμνος περιγράφει αναλυτικά τον τρόπο με τον οποίο ο Απόλλωνας διάλεξε τους πρώτους ιερείς του, από την πόλη της Κνωσού, οι οποίοι ταξίδευαν στην αμμώδη Πύλο με το "γοργό πλοίο" τους. Ο θεός, που ένα από τα λατρευτικά επίθετα του ήταν "Δελφίνιος", πήδηξε στο πλοίο με τη μορφή δελφινιού, αποκάλυψε τον εαυτό του στους ξαφνιασμένους Κρήτες, και τους πρόσταξε να τον ακολουθήσουν μέχρι τον "τόπο στον οποίο θα έχετε πλούσιες προσφορές". Οι Κρήτες" χόρεψαν κι ακολούθησαν, τραγουδώντας τον κρητικό παιάνα, άνδρες στο στήθος των οποίων η θεία Μούσα έχει τοποθετήσει μελένιας φωνής τραγούδισμα".

Ο G.L. Huxley παρατηρεί, "Αν ο Ύμνος στον Δελφικό Απόλλωνα φανερώνει κάποιο ιστορικό μήνυμα, αυτό είναι πάνω απ' όλα ότι κάποτε υπήρχαν Κρήτες ιερείς στους Δελφούς". Η Κρήτη με τους Δελφούς συνδέονται με άρρηκτους δεσμούς. Οι αρχαίοι μύθοι δεν συμπλέκουν τυχαία πρόσωπα και

τόπους, κρύβουν αλήθειες και συμβολισμούς που αποκωδικοποιούνται από μνημένους και κρύβουν ανυπέβλητη δύναμη, όπως τούτος ο μύθος επέλεξε να συνδέσει αυτούς τους δύο ιερούς τόπους.

Ο μύθος επιβίωσε σε διάφορες εορταστικές παραστάσεις που λάμβαναν χώρα στους Δελφούς με αποκορύφωμα τα Πύθια, αγώνες που τελούνταν κάθε τέσσερα χρόνια και πάντα συνοδεύονταν με ιερή εκχειρία που έδινε την ευκαιρία στους εμπόλεμους να σκεφτούν ξανά τον όλεθρο του πολέμου.

Κι όταν από το μύθο περνάμε στην ιστορία βλέπουμε την αλήθεια και τα σημάδια του στην ύλη των ανθρώπων που φέρουν για αιώνες μέσα τους αρχές και θρύλους συνδέσμων που διαρκούν στο χρόνο.

Κρητικά χάλκινα αντικείμενα συναντάμε στους Δελφούς από τον όγδοο αιώνα και μετά, αλλά και γλυπτά βρίσκονται αφιερωμένα στο μαντείο από το 620-600 π.Χ. περίπου. Και στην Κρήτη η παράδοση και η σύνδεση είναι ζωντανή για αιώνες. Κι έτσι σε νόμισμα από την αρχαία Ελεύθερα του 3ου αι. π.Χ., μια πόλη σημαντική στους πρόποδες της Ίδης, στη μια όψη βλέπουμε την κεφαλή θεάς (μάλλον της Δήμητρας Ελευθούς) και στην άλλη τον Απόλλωνα χρησμολόγο, ενώ σε έναν άλλο αργυρό στατήρα του 300–280 π.Χ., ο θεός Απόλλωνας κρατά τόξο.

Ο Απόλλωνας, άλλωστε, σύμφωνα με τον Διόδωρο, εφεύρε στην Κρήτη τα πρώτα έγχορδα, την Κιθάρα και το τόξο και δίδαξε τους Κρήτες την τοξοβολία και την ιατρική δια μέσου της μαντικής...

Οι αιώνες κυλούν και η Ελλάδα θα περάσει μέσα από κατακτητές, αλλά δεν θα χάσει ποτέ την ταυτότητα της. Στην Ευρώπη το 18ο και το 19ο αιώνα αφού έχει προηγηθεί το Βυζάντιο και ο Μεσαίωνας θα σημάνει η αναγέννηση, η βιομηχανική επανάσταση αλλά και μια επίμονη επιστροφή στα ιδεώδη του αρχαίου ελληνικού πνεύματος και πολιτισμού με το νεοκλασικισμό. Πριν να περάσουμε στον 20ό αιώνα η Ελλάδα θα παλέψει να αποτινάξει τον τουρκικό ζυγό και να συγκροτηθεί ξανά σε κράτος. Το ίδιο και η Κρήτη, η οποία μετά από μια μακρά περίοδο

Ενετοκρατίας περισσότερο και κατόπιν Τουρκοκρατίας, με απανωτές επαναστάσεις αποζητά το μεγαλείο που πάντοτε της ανήκε....

Μόλις ο λαός αποτίναξε τον τουρκικό ζυγό κι ο αέρας της ελευθερίας έφερνε τα πρώτα μηνύματά του, τότε είναι που ξεκίνησαν οι προσπάθειες των Κρητών να ανασκάψουν, να ανακαλύψουν το παρελθόν τους. Να δουν στην πραγματικότητα αυτό που υπήρχε στους μύθους τους.

Ο σερ Άρθουρ Έβανς αποκαλύπτει το Μινωικό θαύμα. Τα νέα συγκινούν.

Ο καλλιτεχνικός κόσμος ενημερώνεται κι εντυπωσιάζεται.

Παράλληλα όμως η ιστορία υφαίνει έναν άλλο ιστό. Την ίδια εποχή η Ευρώπη θεραπεύει τις πληγές της μετά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο.

Η Κρήτη ένας τόπος εξαίρεσης και υπερβολής, με διαχρονική την πολυτέλεια της πρωτοπορίας, προσπαθεί τον 20ο αιώνα να αναντράνισει, να πάρει και πάλι την μοίρα στα χέρια της, να προλάβει και να πρωτοστατήσει και πάλι σε έναν αιώνα που τρέχει με ιλιγγιώδη ταχύτητα. Ένας κύκλος δημιουργών επιχειρεί και επεκτείνει τη δράση του και πέραν των Ελληνικών ορίων. Η τέχνη της υφαντικής που στη γη του Μίνωα «ύφανε» αριστουργήματα τέχνης και ζει ακόμη στην Κρήτη, θα πιάσει και πάλι την άκρη του νήματος και της ιστορίας και θα ενώσει ξανά τους δύο ιερούς τόπους στα νεότερα χρόνια...διότι η ιστορία δεν ξεχνά αυτό που ρέει ως αλήθεια στο DNA των ανθρώπων.

Η Κρήτη γίνεται και πάλι το κέντρο, όλοι εμπνέονται από τον σύγχρονο Κρητικό πολιτικό τον Ελευθέριο Βενιζέλο (1864-1936), όσο κι ο ίδιος ψυχώνεται από το λαό του. Μια μοναδική μορφή, ένας πολύ δυνατός κι αποφασιστικός πολιτικός άνδρας. Τον ενδιέφερε να μεγαλώσει την Ελλάδα. Από το 1917, από το 1920, αλλά κυρίως το 1928-1932 η τετραετία αυτή αποτέλεσε την δημιουργικότερη περίοδο πολιτικού άνδρα στην Ελλάδα. Όχι μόνον προσπάθησε να την μεγαλώσει σε επίπεδο υποδομής, αλλά και να την κάνει να μην αναζητεί ξένα πόδια για να σταθεί, να στηρίζεται στα δικά της πόδια, στην δικιά της οικονομία, στην δικιά της

πολιτιστική και πολιτική δύναμη. Τότε, τέθηκαν πραγματικά τα θεμέλια της ανάπτυξης της χώρας.

Ένας από τους τομείς που ο Βενιζέλος έδειξε κι έδωσε πραγματικά το στίγμα του ήταν και ο τομέας του πολιτισμού.

Σε αυτόν τον τομέα στηρίχθηκε από πολλούς καλλιτέχνες, όπως από τον κορυφαίο μουσουργό Μανώλη Καλομοίρη, τους μεγάλους ποιητές Κωστή Παλαμά, Άγγελο Σικελιανό και τον κορυφαίο συγγραφέα Νίκο Καζαντζάκη.

Μαζί με σημαντικά καλλιτεχνικά κινήματα και μια μεγάλη άνθιση των επιστημών αγωγής πήραν μεγάλη ανάπτυξη και οι σχολές υφαντικής.

Αν είναι να αλλάξει ο κόσμος, αν μπορεί η ισότητα να έλθει ειρηνικά, αυτό θα γίνει μέσω της αγωγής, μέσω της άσκησης των χεριών, του σώματος και του νου, και τι καλύτερο από την υφαντική που τα συνδυάζει όλα μαζί με τον ρυθμό, πίστεψαν μεγάλοι παιδαγωγοί.

Παράλληλα φωτισμένοι άνθρωποι στρέφονται στο ένδοξο ελληνικό παρελθόν και προσπαθούν να το συνδέσουν με το παρόν και το μέλλον. Ορόσημο στο δρόμο αυτό η αναβίωση των Δελφικών Εορτών που οργανώθηκαν το 1927 και το 1930 εδώ στους Δελφούς, από τον Άγγελο Σικελιανό και την αμερικανίδα σύζυγό του Εύα Πάλμερ. Περιελάμβαναν αρχαίο δράμα, γυμνικούς αγώνες, συναυλίες βυζαντινής μουσικής και Εκθέσεις λαϊκής χειροτεχνίας.

Οι Δελφοί έγιναν ξανά κέντρο του κόσμου και μέσα από τα δελφικά δρώμενα που εντυπωσίασαν όλο τον πολιτισμένο κόσμο στήθηκε η γέφυρα μεταξύ αρχαιότητας και σύγχρονης Ελλάδας.

Η Ελλάδα έδειξε με τις Δελφικές εορτές, ότι δεν έχουμε άλλο πιο όμορφο, πιο ιδανικό, πιο δημιουργικό, πιο καθαρό, πιο φωτεινό, πιο μεγαλειώδες, από αυτόν τον πολιτισμό. Οι Δελφικές γιορτές και κυρίως τα ιδεώδη που εξέφραζαν, ήταν μια ένεση τονωτική για την Ελλάδα, για τον Ελληνικό πολιτισμό. Η Εύα Πάλμερ που λάτρεψε και αφοσιώθηκε στην Ελλάδα συνδέθηκε με την υφαντική και προσέγγισε την υφαντική ως έναν εναλλακτικό τρόπο ζωής.

Στους Δελφούς αλλά και στην Αθήνα στήνει αργαλειούς και υφαίνει αρχαία ενδύματα. Έπρεπε οι άνθρωποι να είναι ικανοί να παράγουν τα αγαθά που χρειάζονται.

Το 1930, παρουσιάστηκαν οι Ικέτιδες του Αισχύλου. Η ερμηνεία της τραγωδίας απέβλεπε στην αναβίωση του αρχαίου τρόπου διδασκαλίας, αλλά και η μουσική που συνόδευε τα χορικά βασιζόταν στο βυζαντινό μέλος.

Τις ενδυμασίες των ηθοποιών είχε υφάνει η ίδια η Εύα Σικελιανού πάνω σε πρότυπα της λαϊκής τέχνης, από τα οποία, σίγουρα, δεν έλειπαν τα κρητικά μοτίβα...

Την ίδια εποχή στην Αθήνα δύο δυνατές και φωτισμένες Ρεθυμνιώτισες η Άννα Αποστολάκη και η Καλλιρόη Παρρέν -Σιγανού, ιδρύτρια των Λυκείων Ελληνίδων της χώρας, δίνουν αγώνες για την καταξίωση των Ελληνίδων και για την ελληνική κληρονομιά και γνώση. Η Άννα Αποστολάκη ήταν μια από τις πρωτοπόρους φοιτήτριες στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και κυριολεκτικά αφιέρωσε τη ζωή της στην διασύνδεση της Ελληνικής Ιστορίας από την αρχαιότητα έως σήμερα μέσα από την υφαντική τέχνη και όχι μόνον. Εμπνέεται και επηρεάζεται από τα ευρήματα του Evans, τον οποίο επισκέπτεται στην ανασκαφή και παίρνει τα πρώτα μοτίβα από τα αγγεία και τα μεταφέρει στο χαρτί.

Η Παρρέν θα δηλώσει μετά από μια ομιλία της Αποστολάκη "Η μελλοντική ερευνητική κατεύθυνση της Αποστολάκη, δηλαδή η συγκριτική μελέτη της αρχαίας τέχνης, εν προκειμένω της μινωικής, και της σύγχρονης λαϊκής τέχνης και η αναγωγή της δεύτερης στην πρώτη, είναι εμφανής: Τα σχέδια τῶν ὠραίων αὐτῶν ἀγγείων χρησιμεύουσιν ὡς ὑποδείγματα εἰς τὴν Ἑλληνίδα τῆς σήμερον, ἥτις ἐνοοῦσα τὸν μέγαν προορισμὸν τῆς ἐργάζεται, κοπιάζει καὶ ἀγωνιᾷ νὰ παρουσιάσῃ κάτι τὸ Ἑλληνικόν, μελετῶσα, ἀντιγράφουσα καὶ ἀπομιμουμένη τὰ κοσμήματα ἐκεῖνα καὶ ὁ ξένος δὲν θαυμάζει μόνον τὰ ὠραῖα μάρμαρα τὰ ὑπενθυμίζοντα μόνον τὸ ἀρχαῖον μεγαλεῖον, ἀλλ' ἐλκύουσιν τὴν προσοχὴν τοῦ μαζὶ μὲ τὴν ἄλλην πρόοδον καὶ τὰ ὠραῖα κεντήματα καὶ αἱ δαντέλλαι μὲ

τά αρχαϊκά σχέδια. Εξίσου σαφής είναι η σύνδεση του προϊστορικού παρελθόντος με τις εθνικές επιδιώξεις του παρόντος".

Μαζί με την Αγγελική Χατζημιχάλη, μια γυναίκα ταυτισμένη με τη λαϊκή τέχνη της Ελλάδος, έλαβαν μέρος στις Δελφικές εορτές το 1927 και το 1930, μεταφέροντας τα μοναδικά κρητικά υφαντά και εμπλουτίζοντας το Κρητικό περίπτερο της Βιοτεχνικής Έκθεσης των Δελφών. Στην Έκθεση αυτή η Αγγελική Χατζημιχάλη, έδωσε την ψυχή της.

Κι άλλη μια σπουδαία γυναίκα. Η ζωγράφος Φλωρεντίνη Σκουλούδη - Καλούτση, Ρεθυμνιώτισσα επίσης, με σπουδές ζωγραφικής στο Λονδίνο, ζει κοντά στο περιβάλλον του Ελευθερίου Βενιζέλου ως στενή φίλη της Έλενας Βενιζέλου, και συνδέεται με την Ασπασία Μάνου, Ζωή Δραγούμη, Αγγελική Χατζημιχάλη, Πηνελόπη Δέλτα και τον Άγγελο Σικελιανό.

Στα Χανιά υφαίνει μοναδικά αριστουργήματα και απασχολεί 100 γυναίκες υφάντριες.

Τα υφαντά της έγιναν γνωστά σε ολόκληρη την Ευρώπη, μέσα από εκθέσεις που έκαμε και με την μεγάλη βοήθεια της Έλενας Βενιζέλου.

Στις Δελφικές Εορτές το 1930 συμμετείχε κι αυτή με υφαντά της μεγάλης πατρίδος της, της Κρήτης, εμπνευσμένα από τον Μινωικό πολιτισμό.

Η υφαντική ένωσε και πάλι τα λίκνα δύο μεγάλων τόπων που γέννησαν το φως...

Η υφαντική τέχνη έφθασε από την Κρήτη στους Δελφούς. Τα δημιουργήματα των εμπνευσμένων και περιζήτητων υφαντριών της Κρήτης έντυσαν και στόλισαν πολλές από τις κυρίες που μετείχαν στις Δελφικές εορτές και το 1927 και το 1930, τις πρωταγωνίστριες της αναβίωσης του μύθου και της μακραίωνης ιστορίας ενός τόπου με μοναδική ενέργεια, της γης των Δελφών.

Το "Ευρωπαϊκό Πολιτιστικό Κέντρο των Δελφών" και το Μουσείο Δελφικών Εορτών" με οδηγήτρια την διακεκριμένη παγκοσμίως γυναίκα-Φως, Ελένη Γλύκατζη-Αρβελέρ συντηρούν και διασώζουν σήμερα ό,τι απέμεινε από τις

Δελφικές Εορτές, που το φτωχό και τότε Ελληνικό Κράτος έδειξε πλήρη αδυναμία να συνεχίσει...

Οι γυναίκες από τα τρίςβαθα του χρόνου υφαίνουν τις σχέσεις, και είναι αυτές που δημιουργούν δεσμούς άρρηκτους στο χρόνο...

Σήμερα, το νήμα το κρατεί η Αποστολή Πηνελόπη Gandhi, μια εθελοντική, μη επιχορηγούμενη δράση του Πανεπιστημίου Των Ορέων που επιχειρεί να αναστήσει και να «υφάνει» ξανά αιώνιους ανθρώπινους δεσμούς.

Στόχος της αποστολής είναι η επανατοποθέτηση και λειτουργία των λεγόμενων αργαστηριών σε σπίτια νέων γυναικών του νησιού, η καταγραφή και διάσωση όσων γνωρίζουν για την υφαντική τέχνη οι μεγαλύτερης ηλικίας υφάντριες που συνεχίζουν με ιερή μανία, να την εξασκούν. Η Ομάδα καταγραφής και τεκμηρίωσης της Αποστολής έχει καταγράψει οπτικοακουστικά περισσότερες από 1000 σχετικές μαρτυρίες, μαζί με τεχνικές ύφανσης, σχέδια και σύμβολα από υφαντά που εντόπισαν σε όλη την επικράτεια της Κρήτης.

Η προσπάθεια διάσωσης και διάδοσης της υφαντικής τέχνης, περιλαμβάνει επίσης εκπαιδευτικά προγράμματα, ήδη στα Δημοτικά Σχολεία μας διδάσκεται η κρητική υφαντική, αλλά και εκθέσεις, συνέδρια, ενώ παράλληλα προάγει καθημερινά την επαναφορά όλων των πρακτικών που θα συμβάλλουν στη δημιουργία πιστοποιημένων υφαντών υψηλής καλλιτεχνικής αξίας, όπως η βιολογική παραγωγή των πρώτων υλών για νήματα στα εδάφη της Μεγαλονήσου.

Σπέρνουμε λινάρι, καλλιεργούμε μετάξι, υφαίνουμε το χρόνο και συνεχίζουμε τον μύθο που εδώ και αιώνες είναι το υλικό από το οποίο έχουμε πλαστεί.

Είμαστε εδώ σήμερα για να συνεχίσουμε τον προαιώνιο μύθο. Η Κρήτη κομίζει και πάλι εδώ στον ομφαλό της γης, ένα Πανί με υφασμένα πάνω του όλα τα μυθολογικά όντα από το χρυσό έλασμα των Δελφών, το ίδιο το αρχαίο, περασμένο μέσα από το παίδεμα του αργαλειού για έξι μήνες. Η ιερή τέχνη συνδέει και πάλι αυτούς τους τόπους .

Στην πρωτιέρα του σήμερα, κυρία Ελένη Γλύκατζη-Αρβελέρ, το παραδίδω ως ταπεινή αγγελιοφόρος του μύθου και της ιστορίας.

Σας ευχαριστώ για την προσοχή σας

Βαρβάρα Τερζάκη - Παλλήκαρη